

K3.1.2. A bevándorlás szerepe az európai „foglalkoztatási csodákban”

KÖLLŐ JÁNOS

A pénzügyi és gazdasági világválságot megelőző évtizedben több európai országban is jelentősen bővült a foglalkoztatás. A legnagyobb növekedéseket az Európai Munkaerő-felmérés (European Labour Force Survey, EU–LFS) adatai szerint Spanyolország, Írország, Olaszország, Hollandia és Finnország könyvelték el. A mértékeket a *K3.1.2.1. táblázat* mutatja a válságot megelőző évtizedben elérhető leghosszabb összehasonlítható időszak alapján. A mértékek érzékeltetésére Magyarország megfelelő adatait is feltüntettük.

K3.1.2.1. táblázat: Foglalkoztatás a leggyorsabban növekvő európai munkaerőpiacokon és Magyarországon

Ország	Időszak	Foglalkoztatás ezer főben az időszak		Változás	
		elején	végén	ezer fő	százalék
Finnország	1999–2008	2 331	2 531	200	8,5
Hollandia	1999–2008	7 384	8 499	1 114	15,1
Írország	1999–2008	1 555	2 082	527	33,8
Olaszország	1998–2008	20 101	23 353	3 252	16,1
Spanyolország	1998–2008	13 806	20 243	6 437	58,1
Magyarország	1998–2008	3 641	3 879	239	6,5

Forrás: Saját számítás az EU–LFS mikroadataiból.

Az alábbiakban megvizsgáljuk, milyen szerepet játszott a növekedésben a bevándorlók számának és foglalkoztatási rátájának változása. Az aggregált foglalkoztatás növekményét hat népességsoportot (fiatalok, idősek, a középkorúak iskolázottság szerinti csoportjai, bevándorlók) megkülönböztetve két tényezőre bontjuk. Az eljárásról részletesebben lásd Köllő (2013) tanulmányát.

Az *összetételhatás* azt méri, hogy hány fővel emelte volna az összfoglalkoztatást az adott csoport *létszámának* változása akkor, ha a csoport foglalkoztatási rátája a bázis- és a tárgyidőszakban is az időszak közepi értéknek felelt volna meg. A *paraméterváltozás* azt méri, hogy hány fővel emelte volna az összfoglalkoztatást az adott csoport *foglalkoztatási rátájának* változása akkor, ha a csoport

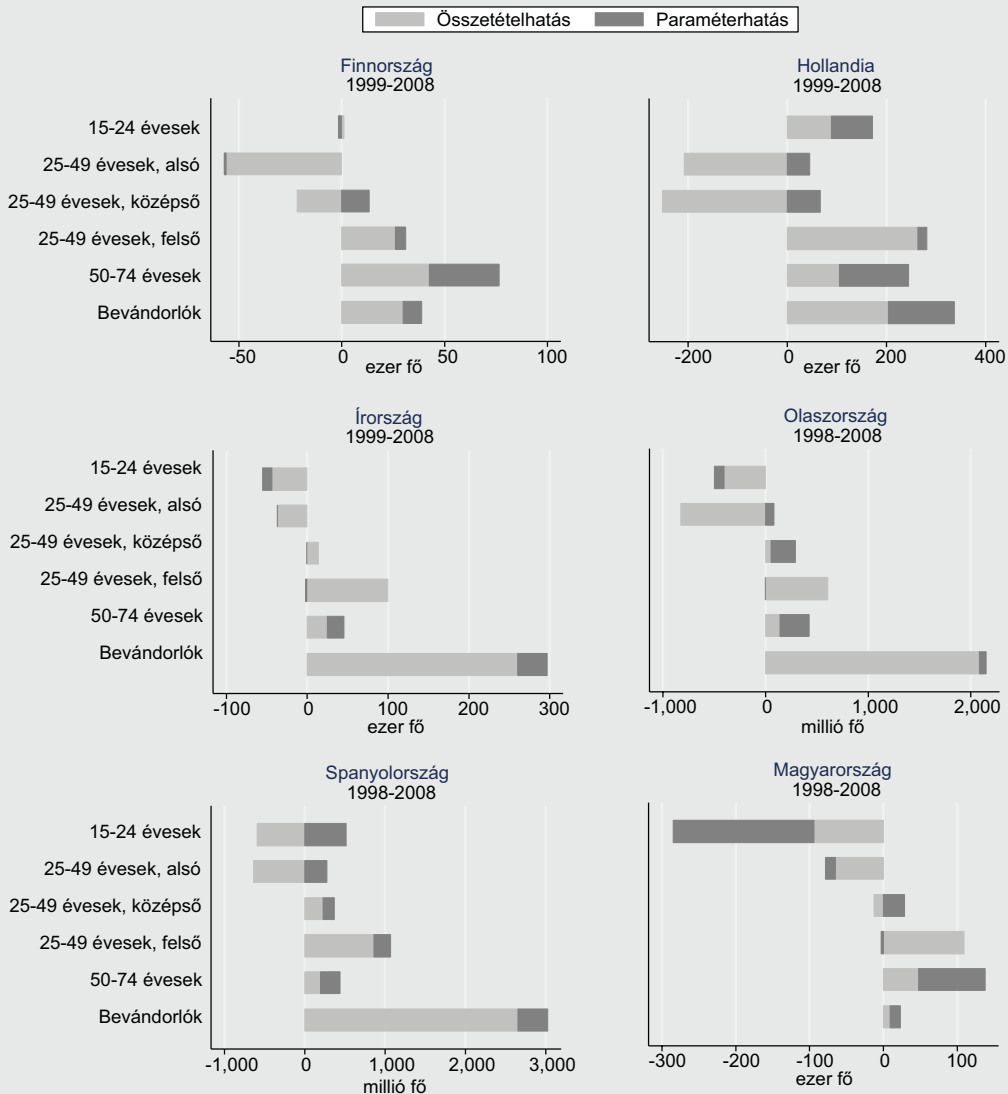
létszáma a bázis- és a tárgyidőszakban is az időszak közepi értéknek felelt volna meg.

Az adatok a helyben lakó 15–74 éves népességre vonatkoznak, azaz olyan személyekre, akik egy évnél hosszabb ideig tartózkodnak vagy kívánnak tartózkodni egy adott ország területén. A huzamosan a kérdezési országban tartózkodó bevándorlók a születési országuk, illetve az adott országban eltöltött idő alapján különíthetők el. Számos országban és időpontban a két változó közül csak az egyik érhető el. Finnország, Írország, Hollandia és Magyarország esetében a más országban születetteket tekintjük bevándorlónak, Spanyolországban és Olaszországban pedig azokat, akik nem a születésük óta tartózkodnak az országban. Foglalkoztatottnak az számít, aki legalább egyórányi kereső munkát végzett a kérdezést megelőző héten, vagy egyet sem, de csak átmenetileg volt távol a meglévő munkahelytől. Három iskolázottsági és 12 életkori csoportot különböztetünk meg a 15–74 éves népességben belül. Az EU–LFS úgynevezett teljeskörűsítő súlyokat használ, azaz a mintavételi eljárásban alkalmazott dimenziókat figyelembe véve minden megfigyelt emberhez hozzárendel egy olyan súlyt, ami azt jelzi, hogy hány hozzá hasonló személyt reprezentál. A súlyok összege kiadja a teljes népességet. Minden emberfőben értelmezett aggregátumot a megfelelő súlyösszeggel mérünk.

A tényezőkre bontás eredményét a *K3.1.2.1. ábra* mutatja. Látható, hogy Finnországban és Hollandiában jelentős, a másik három országban pedig *meghatározó szerepet játszott a bevándorlók számának növekedése*, és az is, hogy az aggregált foglalkoztatás növekedéséhez a bevándoroltak foglalkoztatási rátáinak emelkedése is hozzájárult.

A *K3.1.2.2. táblázat* a vizsgált időszak végére – a válság kezdetére – kialakult *foglalkoztatási szinteket* hasonlítja össze. Hollandiában a bevándoroltak foglalkoztatása mindkét nem esetében alacsonyabb maradt, mint az őshonos népességé, és az elmaradásuk még súlyosabb, ha az életkorukat és az iskolázottságukat is figyelembe vesszük.

K3.1.2.1. ábra: A foglalkoztatás változásának komponensei a válságot megelőző évtizedben (fő)

Megjegyzés: Az iskolázottságot mérő változók: alsó: ISCED 0-2, középső: ISCED 3-4, felső: ISCED 5-6. Az ISCED az International Standard Classification of Education (Az oktatás egységes nemzetközi osztályozási rendszere) rövidítése.
 Forrás: Saját számítás az EU-LFS mikroadataiból.

A többi országban a bevándoroltak ugyanakkora vagy nagyobb arányban dolgoztak, mint az őshonos népesség, és ez a két nemre külön-külön is

igaz (kivéve a finn nőket). Az is látszik azonban, hogy a különbség nagy részét, sőt Olaszországot és Spanyolországot leszámítva, lényegében az egészét

a bevándoroltak fiatalabb kora és valamivel magasabb iskolázottsága magyarázza. Azonos nem, iskolázottság és életkor esetén a bevándorlók foglalkoztatási rátája a vizsgált öt EU-15 ország közül

háromban elmaradt az átlagostól, Olaszországban és Spanyolországban pedig alig volt magasabb az átlagnál. A magyar adatok a dél-európaihoz hasonló mintázatot mutatnak.¹

K3.1.2.2. táblázat: A bevándorlók foglalkoztatási rátája az őshonos népességhez képest 2008-ban (15–74 éves népesség, a becslült különbség százalékpontban)

Kontrollok:	Férfiak		Nők		Férfiak és nők	
	nem	igen	nem	igen	nem	igen
Finnország	3,3	-3,4*	-6,2***	-12,2***	-1,6	-8,3***
Hollandia	-9,1***	-13,6***	-9,3***	-14,1***	-9,2***	-13,7***
Írország	7,0***	-5,5***	7,0***	-6,4***	7,0***	-5,9***
Olaszország	19,2***	-6,0***	12,8***	1,3*	15,8***	3,8**
Spanyolország	8,3***	-0,1**	15,1***	6,1**	11,7***	2,6***
Magyarország	4,1***	1,1***	3,8***	-0,1	3,9***	0,0

Megjegyzés: Probabilisztikus regresszióval becslült különbségek. A nem kontrollált egyenletben csak egy kétértékű változó szerepel: *bevándorló* (igen–nem). A kontrollált egyenletekben ezenkívül 11 *korcsoport*, 2 *iskolázottsági*, valamint a mindkét nemre vonatkozó egyenletben egy *férfi* kétértékű változó szerepelt. Az eseteket analitikus súlyokkal súlyoztuk. A becslült különbségek ***1 százalékos, **5 százalékos, *10 százalékos szinten szignifikánsak.

Forrás: Saját számítás az *EU-LFS* mikroadataiból. Az alkalmazott fogalmakról lásd Köllő (2013).

*

Összefoglalóan: a válságot megelőző évtizedben a leggyorsabban növekvő európai munkaerőpiacon a bevándorlás kulcsszerepet játszott. Hollandiában, Írországban, Olaszországban és Spanyolországban a bevándoroltak számának növekedése minden más tényezőnél nagyobb mértékben járult hozzá az aggregált foglalkoztatás növekedéséhez – úgy, hogy közben a bevándorolt népesség foglalkoztatási rátája is nőtt. Finnországban a bevándorlás az időskori aktivitás növekedésétől alig elmaradó pozitív hatást gyakorolt. A bevándoroltak foglalkoztatási rátája 2008-ban csak Hollandiában maradt el az átlagostól, más országokban elérte (Finnország) vagy jelentősen meghaladta azt. Ezt az előnyt azonban szinte teljes egészében összetételhatások (a bevándoroltak között magasabb a legjobb munkavállalási korban lévők aránya, na-

gyobb részük férfi, és Hollandiát leszámítva az átlagnál valamivel iskolázottabbak) magyarázzák.

Hivatkozások

EUROSTAT (2011): *Migrants in Europe. A statistical portrait of the first and second generation*. Luxembourg, Publications Office of the European Union.

KÖLLŐ JÁNOS (2013): Foglalkoztatási csodák Európában. *Közgazdasági Szemle*, 60. évf., 2. sz. 164–188. o.

1 A bemutatott számok nem állnak ellentmondásban azokkal az adatokkal, melyek a bevándorlók foglalkoztatási hátrányára utalnak szinte minden EU-országban a 15–64 és különösen az 25–54 éves népességben. Lásd például az *Eurostat* (2011) kiadványát, amely csak Észtországban, Lettországban, Magyarországon, Szlovákiában, Portugáliában és Máltán jelez az őshonosokénál magasabb foglalkoztatást a 25–54 évesek körében (49. o.).